

Utbildningsinspektion i Östad skola, förskoleklass och grundskola årskurserna 1–5

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan	2
Sammanfattande bedömning	2
Bedömning av resultaten	3
Bedömning av genomförandet	4
Bedömning av förutsättningarna	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Östad skola den 22 februari 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats.

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Lerums kommun och Östad skola, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Östad skola intervjuades elever, personal och skolläring samt föräldrar. Inspektörerna besökte lektioner i samtliga klasser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolan

Östad skola	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	50
Förskoleklass	15
Grundskola	76

Östad skola är en landsbygdsskola som är belägen i utkanten av Gråbo samhälle i Lerums kommun. Skolan är byggd 1896. Närheten till skog och natur nyttjas både för lärande och för lek. I anslutning till skolan finns en förskola.

Verksamheten är organiserad i förskoleklass och årskurs 1, årskurserna 2–3 samt årskurserna 4–5. Elev- och lärargrupperna utgör tillsammans tre arbetsenheter. Pedagogerna bildar arbetslag bestående av förskollärare, grundskollärare och fritidspedagoger med gemensamt ansvar för skolans elever. Förskoleklassens verksamhet är integrerad i skolans totala verksamhet och rapporten är därmed tillämplig även på förskoleklassen.

Av skolans 91 elever har 1 elev annat modersmål än svenska.

Efter årskurs 5 fortsätter Östad skolas elever sin skolgång vid Hjällsnässkolan. Östad skola deltar tillsammans med flertalet grundskolor i Lerums kommun i försöksverksamheten med utbildning utan timplan.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Östad skola och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att Östad skola är en skola där elever och personal trivs. Förskoleklassens barn ges möjlighet till både lek och lärande. Dock når eleverna svaga kunskapsresultat i ämnena svenska, engelska och matematik i de nationella kursproven. Skolans elevråd ger inspektörerna bilden av att elevinflytandet vid skolan är välfungerande. Inspektörerna upplever en skolmiljö med värme och engagemang bland både elever och personal.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas

- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolan saknar en kvalitetsredovisning som uppfyller förordningens krav (1 § förordningen om kvalitetsredovisning mm).
- Eleverna får ingen undervisning i ämnena hem- och konsumentkunskap före utgången av årskurs 5 vilket medför att eleverna inte ges möjlighet att nå målen i ämnet i årskurs 5 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen, förordningen om kursplaner för grundskolan och bilaga 3 till skollagen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Skolan bör fortsätta arbetet med att förtydliga kursplanemålen för eleverna.
- Skolan måste fortsätta sina ansträngningar med anledning av den låga måluppfyllelsen vid nationella ämnesproven och för att förbättra måluppfyllelsen.
- Skola bör söka samarbete med Hjällsnässkolan kring verksamhetens utformning och progressionen i elevernas lärande.
- Skolan bör utveckla elevernas inflytande över det egna lärandet.
- Skolan bör tillse att alla elever i behov av särskilda stödåtgärder får sådant stöd oavsett ämne.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna.

Kunskaper

Skolan skall, enligt läroplanen, klargöra för eleverna vilka mål utbildningen har. Det åligger skolan att följa upp elevernas kunskapsutveckling och utvärdera resultaten i relation till de nationella målen. I skolans uppdrag ingår även mål som gäller elevernas generella kunskapsutveckling. Undervisningen skall bidra till att eleverna utvecklar nyfikenhet och lust att lära, strategier för det egna lärandet, tillit till den egna förmågan att arbeta självständigt och tillsammans med andra, inta ett kritiskt förhållningssätt, förmåga att lyssna, diskutera samt se helheter och sammanhang.

Vid Östad skola är de nationella kursplanemålen konkretiserade i lokalt bearbetade kursplaner för varje årskurs. Kursplanemålen borde vara kända av eleverna enligt lärarna, men vid elevintervjuer framkommer att eleverna inte känner till kursplanemålen. "Mål formulerar vi i våra arbetsplaner", säger eleverna. Inspektörerna bedömer att skolan bör fortsätta arbetet med att förtydliga de nationella kursplanemålen för eleverna.

Eleverna i förskoleklassen ges möjlighet till utveckling och lärande som en grund för fortsatt skolgång. Skolan följer upp elevernas kunskapsutveckling främst i ämnena matematik och svenska i årskurs 2 samt genom de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik i årskurs 5.

Tabell 1. Andel elever vid Östad skola som har uppnått målen i de nationella ämnesproven i årskurs 5 läsåret 2005/06. Antal elever: 12

Nationella ämnesprov i årskurs 5	Svenska	Engelska	Matematik
Andel elever (i procent) som nått målen 2005	89	89	94
Andel elever (i procent) som nått målen 2006	50	42	66

Källa: Östad skola

Av tabell 1 framgår att andelen elever som uppnått målen i de nationella ämnesproven svenska, engelska och matematik 2006 är låg. Vid intervjuer fram-

kommer att skolan vidtagit åtgärder för att förbättra elevernas resultat. Inspektörerna förutsätter att skolan grundligt analyserar orsakerna till den låga måluppfyllelsen och vidtar åtgärder som kan förbättra resultaten. Inspektörerna bedömer att skolan måste fortsätta sina ansträngningar för att förbättra måluppfyllelsen.

Elever som fortsätter sin skolgång i den kommunala grundskolan efter årskurs 5 väljer i första hand till Hjällsnässkolan. Lärarna säger vid intervjun att skolan har en handlingsplan för överlämnande, men att man inte vet hur eleverna klarar sin fortsatta skolgång. Något systematiserat samarbete kring verksamhetens utformning eller progressionen i elevernas lärande förekommer inte mellan Östad skola och Hjällsnässkolan. Inspektörerna bedömer att Östad skola bör söka samarbete med Hjällsnässkolan i frågor som gäller progression i elevernas lärande.

Normer och värden

Östad skola har som ett av sina verksamhetsmål för läsåret 2005/06, grundläggande värden och förhållningssätt. Genom att dagligen referera till värdegrunden vill skolan öka allas medvetenhet kring dessa frågor. Lärarna bekräftar vid intervjun att skolan arbetar mycket med värdegrunden. Som exempel berättar lärarna om särskilda temadagar kring trygghet och där eleverna skall "lära känna varandra". Skolan är på väg att införa Livskunskap på schemalagd tid.

Den gemensamma värdegrunden för Östad skola är framtagen i samarbete med eleverna samt nerskriven och kommunicerad med elever och föräldrar. Både rektorn och lärarna säger att skolan har ett levande och väl förankrat värdegrundsarbete. Inspektörerna ser också att "Värdegrund för skolan" finns uppsatt i klassrummen. Eleverna visar god kännedom om skolans värdegrund och säger vid intervjuer att "vi pratar mycket om, att alla elever skall behandlas lika, att man inte får kränka andra, att man inte får vara elak och att man inte får skolka". Inspektörerna bedömer att skolan har ett väl fungerande värdegrundsarbete.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Huvudmannen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje verksamhet. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling liksom att vid behov utreda omständigheterna och i före-

kommande fall vidta åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år. Se vidare Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2007:7).

Inspektörerna vill vidare uppmärksamma skolan på att det sedan den 15 oktober 2006 finns ett krav enligt *förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med likabehandlingsplanen* (SFS 2006:1083) att likabehandlingsplanen skall följas upp och ses över under medverkan av barnen och eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande skall anpassas efter deras ålder och mognad.

Vid inspektionsbesöket fanns det vid Östad skola en likabehandlingsplan som bland annat beskriver skolans förebyggande arbete, vilka åtgärder som vidtas i samband med akuta situationer och hur arbetet mot kränkande behandling skall utvärderas. Inspektörerna bedömer att likabehandlingsplanen inte uppfyller de krav som ställs på en sådan plan. Det saknas bl.a. beskrivningar av de insatser som behövs för att främja likabehandling, det vill säga främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etniskt tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. ”Se vidare kommunrapporten för Lerum.”

Eleverna vid Östad skola säger sig inte känna till någon likabehandlingsplan, inte heller att det finns ett trygghetsteam men de vet vem de skall vända sig till om någon blir kränkt eller trakasserad. Inspektörerna vill framhålla vikten av att involvera eleverna i arbetet med skolans likabehandlingsplan.

I skollagen och i läroplanen betonas betydelsen av elevernas ansvar och inflytande i skolan. Elevernas rätt till inflytande och ansvar gäller både undervisningens utformning och innehåll liksom förhållandena i skolan. Enligt läroplanen skall alla elever ges ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll i takt med stigande ålder och mognad.

Enligt lärarna vid Östad skola ges eleverna inflytande över sitt lärande. Detta sker främst genom elevernas planering av sina arbeten. I takt med stigande ålder och mognad ges eleverna möjlighet till olika val av stoff och arbetsformer med utgångspunkt i målbeskrivningar från kursplanerna. Vid intervjuerna säger eleverna dock att det ”mest är lärarna som bestämmer”, och att de i liten omfattning kan påverka lärandet. Ingen av de intervjuade eleverna känner till de lokala kursplanerna (se vidare under avsnittet Kunskaper). Eleverna säger att de i sina planeringsböcker regelbundet utvärderar sitt lärande.

Skolan har barnråd, klassråd och elevråd. Barnrådet består av elever från förskolklassen samt årskurserna 1–2. Elevrådet består av elever från årskurserna 3–5. I båda råden representeras varje klass av en pojke respektive en flicka. Som stöd för eleverna i elevrådet deltar rektorn i mötena. Representanterna skriver egna anteckningar och återför information till klasserna. Rektorn skriver protokollen som anslås på skolans anslagstavla.

Elevrådsrepresentanterna uppger vid intervjun att de är med och påverkar i skolan och nämner som exempel att de diskuterat inköp, reparationer av lekredskap samt att man tillsammans påbörjat ett arbete med trivselenkäter. Inspektörerna bedömer att eleverna vid Östad skola ges möjlighet till ett visst inflytande över verksamheten men att skolan bör utveckla elevernas inflytande över det egna lärandet.

Vid Östad skola finns ett enhetsråd bestående av föräldrarepresentanter från skolan och förskolan samt personalrepresentanter. Enhetsrådets syfte är att i

dialog och samråd hantera frågor av övergripande karaktär innan beslut fattas av skolledningen. Det kan gälla frågor rörande budget, lokal arbetsplan, utvärdering och framtidsfrågor. Enhetsrådet träffas ett par gånger per termin.

Organisation och arbetssätt i undervisningen

Förskoleklassen, grundskolans årskurser 1–5, och skolbarnsomsorgen är indelade i tre arbetsenheter, F–1, 2–3 och 4–5. Lärarna säger vid intervjun att eleverna blir sedda och att ingen är anonym. Eleverna känner sig också sedda och säger ”att lärarna är hjälpsamma och pratar med eleverna på ett trevligt sätt”. Eleverna beskriver hur de i klassen arbetar med sina arbetsscheman, och säger att ”ibland får vi välja vad vi skall jobba med” samt att ”oftast är det läroboken som gäller”. Inspektörerna ser vid klassrumsbesök, att eleverna arbetar efter arbetsscheman.

Östad skola ingår i försöksverksamhet med utbildning utan timplan i grundskolan och pedagogerna vid skolan är medvetna om sitt uppdrag att medvetandegöra eleverna om målen.

Individanpassning och stöd

Dokumentation av elevernas kunskapsutveckling är ett viktigt redskap för att kunna följa elevernas kunskapsutveckling och för att kunna bedöma när stödinsatser behöver sättas in. Dokumentationen är också en viktig förutsättning för den information som skall ges under utvecklingssamtalen. Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalen. Planen skall vara ett framtidsytande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Se vidare i Skolverkets Allmänna råd för individuella utvecklingsplaner, (SKOLFS 2006:10).

Östad skola upprättar individuella utvecklingsplaner för samtliga elever. Detta sker i samband med utvecklingssamtalen och planerna följs upp vid nästkommande utvecklingssamtal. Såväl lärare, elever som föräldrar uppger att de är nöjda med utvecklingssamtalen och de individuella utvecklingsplanerna. Inspektörerna bedömer att skolan upprättar individuella utvecklingsplaner i enlighet med författningarna.

Skolans elevhälsoteam består av specialpedagog, skolsköterska, kurator och rektorn. Vid behov ansluter en psykolog från det centrala resursteamet. Delar av elevhälsoteamet utgör också skolans trygghetsgrupp. Alla i elevhälsoteamet, förutom psykologen, är sedan januari 2007 underställda rektorerna och finns placerade i skolorna. Skolan har rutiner för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd genom att regelbundet ta upp elevvårdsfrågor på arbetslagets konferenser varje vecka.

Enligt skollag och skolförordning är elevens rätt till stöd inte begränsad till vissa ämnen utan gäller samtliga ämnen. I intervjuer uppger representanter för personalen att alla elever vid Östad skola inte alltid får det stöd de skulle behöva för att nå målen i årskurs 5. Enligt rektorn och lärare får eleverna i huvudsak stöd i svenska, engelska och matematik. Inspektörerna bedömer att skolan bör tillse att alla elever i behov av särskilda stödåtgärder får sådant stöd oavsett ämne.

Från och med den 1 juli 2006 har det införts förändringar i skolformsförordningarna avseende särskilt stöd och åtgärdsprogram. Ansvaret har tydliggjorts för att tidigt upptäcka elever i behov av särskilt stöd. Rektorn ska se till att en utredning inleds, om det framkommer uppgifter om att en elev kan ha behov av

särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilda stödåtgärder, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram upprättas. Av åtgärdsprogrammet skall framgå vilka elevens behov är, hur behoven skall tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas. Programmet skall omfatta elevens hela skolsituation.

Vid besökstillfället framkommer att Östad skola upprättar åtgärdsprogram för de elever som så behöver. De åtgärdsprogram som inspektörerna tagit del av uppfyller författningarnas krav.

Utvärdering av lärandet, och bedömning

I Östad skola arbetar lärarna med att konkretisera kursplanemålen för eleverna. Eleverna säger vid intervjun att de arbetar med sina arbetsscheman men ingen av de intervjuade eleverna känner till de lokalt bearbetade kursplanerna. Eleverna berättar att de vid utvecklingssamtalet ”skriver upp nya mål”. Vid klassrumsbesöken visar eleverna sin portfolio och beskriver att de samlar sina arbeten för att se vad de lärt sig. Enligt lärarna redovisas elevernas kunskapsutveckling i huvudsak i ämnena svenska, engelska och matematik.

Skolan redovisar inte någon rutin för systematisk uppföljning och analys av kunskapsutvecklingen i skolans övriga ämnen. Inspektörerna bedömer att skolan måste göra en systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. skall varje skola årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse.

Östad skola har tagit fram en verksamhetsberättelse enligt den mall som utarbetats av Lerums kommun. Denna verksamhetsberättelse uppfyller dock inte förordningens krav på en kvalitetsredovisning. Verksamhetsberättelsen innehåller inte en bedömning av i vilken mån de nationella målen för grundskolans ämnen har förverkligats och inte heller redogör den för vilka åtgärder skolan avser vidta för ökad måluppfyllelse i samtliga ämnen. Inspektörerna vill vidare uppmärksamma huvudmannen på att verksamhetsberättelsen för att motsvara förordningens krav skall benämnas kvalitetsredovisning.

Inspektörerna bedömer att skolan saknar en kvalitetsredovisning som motsvarar förordningens krav.

Utifrån intervjuer med lärare och rektor framgår att Östad skola har ett antal dokument som gemensamt betraktas som kvalitetsredovisning. Dokumenten har mer en karaktär av en verksamhetsberättelse som syftar till att beskriva verksamheten för kommunens ledning än som ett verktyg att utveckla verksamheten. Enligt lärarna och eleverna har inte kvalitetsredovisningen utarbetats under medverkan av personal och elever. Inspektörerna bedömer att skolan måste upprätta en kvalitetsredovisning enligt de krav som förordningen ställer.

Ledning och intern kommunikation

Östad skola har en rektor på heltid. Rektorn, som är nyanställd sedan januari 2007, har tidigare arbetat som rektor vid en annan skola i Lerums kommun. Han har inte genomgått den statliga rektorsutbildningen. Rektorn är känd bland eleverna och personalen säger vid intervjun att de upplever rektorn som förtrogen med verksamheten.

Rektorn ingår i ledningsgruppen för Östad-Lextorps enheten som består av fyra rektorer. Tillsammans med övriga rektorer i kommunen träffar rektorn regelbundet sektorscheferna i kommunövergripande rektorsmöten. Sammantaget bedömer inspektörerna att skolan har en fungerande skolledning.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning

Östad skola tar emot elever i förskoleklassen och grundskolan. Vid intervju med elever berättar de att hem- och konsumentkunskap inte förekommer vid skolan. Rektorn bekräftar att skolan inte anordnar någon undervisning i ämnet.

Inspektörerna bedömer att Östad skola inte ger eleverna möjlighet att nå målen som eleverna skall ha uppnått i slutet av femte skolåret i ämnet hem- och konsumentkunskap.

Inspektörerna bedömer vidare att eleverna för övrigt har tillgång till utbildning i den omfattning som skall erbjudas enligt författningarna.

Personal

Vid Östad skola har alla lärare utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Skolan har tillgång till personal med speciell kompetens såsom specialpedagoger och elevvårdspersonal. Skolan anordnar kompetensutveckling utifrån skolans behov och lärarna är i huvudsak nöjda med den kompetensutvecklingen som erbjuds. Rektor deltar kontinuerligt i kompetensutveckling via kommunens ledarprogram.

Materiella resurser och lokaler

Enligt lärare och rektor har eleverna tillgång till böcker, skrivmaterial och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning och för att nå målen.

Skolans lokaler stödjer en ändamålsenlig undervisning. Gemensamhetsutrymmen är välhållna och fria från klotter vilket bidrar till en god lärandemiljö för eleverna. Skolan har ett skolbibliotek.

Skolans fritidshem, som är inrymt i funktionellt utrustade lokaler, är öppen mellan klockan 06.00 och klockan 18.00 och tillgänglig för alla barn och elever som har rätt till skolbarnsomsorg enligt skollagen.

Datum	Ort
2007-08-15	Göteborg

Lena von Platen
Gerhard Eriksson